

เอกสารคัมภีร์ใบลาน : กลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสູ່ขวัญ สำนวนท่องถิ่นอีสาน*

Palm-Leaf Manuscripts: The Strategy of Language Changes in Isaan Spirit-Retrieving Scripture

ชาญยุทธ สอนจันทร์

Chanyuth Sonjan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: Chanyuth_s@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสູ່ขวัญสำนวนท่องถิ่นอีสานจากเอกสารใบลาน ใช้กรอบแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษามาเป็นแนวทางในการศึกษา โดยดำเนินการวิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง คือ ตัวบทเอกสารใบลานบทสູ່ขวัญสำนวนท่องถิ่นอีสานจำนวน 15 สำนวน มาเป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ตัวอักษรธรรมอีสานที่ปรากฏในเอกสารใบลานบทสູ່ขวัญสำนวนท่องถิ่นอีสานนั้น เมื่อมีปริวรรตถ่ายถอดเป็นอักษรภาษาไทยปัจจุบัน มีกลวิธีการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ กล่าวคือ 1. รูปพยัญชนะ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะควบกล้ำ และพยัญชนะสะกด รูปพยัญชนะต้นเดี่ยว มีการเปลี่ยนแปลง จำนวน 13 รูป ได้แก่ ข ค จ ช ส ถ ท พ ภ ผ ย อ ย ล รูปพยัญชนะควบกล้ำ ในอักษรธรรมอีสาน มีการใช้อยู่ 2 รูป คือ พยัญชนะควบกล้ำ ร และ ว รูปพยัญชนะสะกด มีการเปลี่ยนแปลงรูปในมาตราตัวสะกดแม่ กก แม่ กด แม่ กบ และแม่ กน 2. รูปสระ มีการเปลี่ยนแปลงรูปสระ จำนวน 10 รูป ได้แก่ สระ อะ อี อี อุ โอะ อือ แอ อัว ออ และ เออ 3. รูปวรรณยุกต์ ในอักษรธรรมอีสานไม่มีรูปวรรณยุกต์ การออกเสียงวรรณยุกต์จะพิจารณาจากบริบทแวดล้อมของคำนั้น ๆ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางภาษา; สູ່ขวัญสำนวนท่องถิ่นอีสาน; เอกสารคัมภีร์ใบลาน

Abstract

This study used the language change framework to investigate the strategy of language change in Isaan spirit-retrieving scripture (Soo Kwan Chant) from palm-leaf manuscripts. The Isaan spirit-retrieving scripture in 15 versions was selected by purposive sampling and analyzed descriptively.

The study discovered that Isaan Dhamma letters featured in palm-leaf manuscripts on spirit-retrieving scripture that were transliterated into the contemporary Thai language had changed in alphabets, vowels, and tones. Alphabets changed in first consonants, consonant

*Received January 21, 2024; Revised March 11, 2024; Accepted March 30, 2024

blends, and final consonants. 1. The 13 of first consonants were ข/Kh/, ค/Kh/, จ/C/, ช/Ch/, ส/S/, ฌ/Th/, ท/Th/, พ/ph/, ภ/ph/, ฝ/ph/, ย/y/, อย/?y/, ล/L The consonant blends were ร /r/ and ว /w/. Final alphabets changed in /k/, /t/, /p/, /n/. 2. Vowels changed in 10 of /a/, /i/, /i:/, /u/, /o/, /u:/, /ε:/, /ua/, /ɔ:/, and /ɾ:/ 3. Tones in Isan Dhamma letters pronunciation depended on the word context.

Keywords: Language Changes; Isan Spirit-Retrieving Scripture; Palm-Leaf Manuscripts

บทนำ

การศึกษาเกี่ยวกับบทสวดชัยได้มีการศึกษาอย่างแพร่หลาย ที่ผ่านมาเป็นการศึกษาอธิบายความสำคัญเกี่ยวกับบทสวดชัยที่มีความสำคัญด้านความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนโครงสร้างที่เป็นองค์ประกอบเนื้อหาของบทสวดชัย โดยเฉพาะในภาคอีสานมีความเกี่ยวข้องกับพิธีทำขวัญอย่างมีนัยสำคัญ ดังปรากฏตัวอย่างงานวิจัย เช่น งานวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมคำสวดชัยอีสาน” ที่ได้ศึกษาด้านรูปแบบองค์ประกอบของบทสวดชัยของภาคอีสาน (Thongruang, 1993) นอกจากนั้น วิจัยเรื่อง “วรรณศิลป์ในบทสวดชัยของหมอสุดจำเนียร พันทวี” ได้ศึกษาเนื้อหา โครงสร้าง รูปแบบและศิลปะการใช้ภาษาในบทสวดชัยของหมอสุดจำเนียร พันทวี (Phippayamat, 2008) วิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์ สืบสานและพัฒนาประเพณีการบายศรีสวดชัยเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอีสาน” มุ่งศึกษาด้านการอนุรักษ์ประเพณีพิธีกรรม การบายศรีสวดชัยของชุมชนท้องถิ่นอีสาน (Moolma, 2011) นอกจากนั้น วิจัยเรื่อง “เปรียบเทียบบทสวดชัยลาวกับบทสวดชัยอีสาน : โครงสร้างทางวรรณกรรมและบทบาทหน้าที่” ได้ศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างของเนื้อหาในบทสวดชัยสำนวนลาวและสำนวนอีสานอีสาน (Buathum, 2015)

อย่างไรก็ตาม บทความนี้เป็นบทความวิจัยที่มุ่งศึกษากลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสวดชัยสำนวนท้องถิ่นอีสานจากตัวบทเอกสารใบลานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสาน ซึ่งบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “กลวิธีทางภาษาและการสื่อความหมายทางสังคมในบทสวดชัยสำนวนท้องถิ่นอีสาน” ที่ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารตัวบทสวดชัยสำนวนท้องถิ่นอีสานจากตัวบทเอกสารใบลานที่บันทึกหรือจารด้วยอักษรธรรมอีสาน จำนวน 15 สำนวน มาเป็นกรณีตัวอย่างในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษา อันเป็นวิธีการหนึ่งของการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา โดยการปริวรรตตัวบทเอกสารสวดชัยที่เป็นฉบับใบลานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสานสำนวนต่าง ๆ มาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน มาเป็นฐานข้อมูลในการเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษา การนำเอาตัวบททางวรรณกรรมบทสวดชัยจากเอกสารใบลานมาศึกษาเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านภาษาและอักษรถิ่นที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาไทยทั้งโดยตรงและโดยอ้อมเช่นกัน

เป็นที่น่าสังเกตว่าวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานหลายเรื่องรวมทั้งวรรณกรรมสวดชัยสำนวนนี้ด้วย เมื่อปริวรรตถ่ายทอดมาเป็นภาษาไทยปัจจุบันแล้วได้มีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาให้สอดคล้องการใช้ภาษาไทยมาตรฐานให้มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยมาตรฐานมีอิทธิพลต่อการบันทึกวรรณกรรมภาคอีสานในปัจจุบัน ส่งผลให้ภาษาอีสานมีรูปคำ เสียง ตัวอักษร เปลี่ยนแปลงไปจากตัวบทฉบับเดิม การปริวรรตถ่ายทอดจากตัวอักษรถิ่นอีสานจะต้องอิงตามการเขียนให้อ่านในอักษรวิธภาษาไทยเป็นสำคัญ เพราะหากจะคงรูปคำศัพท์ตามเอกสารต้นฉบับเดิมก็จะทำให้ผู้อ่านที่มีพื้นฐานทางภาษาไทยอยู่แล้วมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากการสื่อความหมายเดิมได้ ยกตัวอย่าง เช่น คำว่า “ศรี ศรี” ในเอกสารใบลานจะบันทึกเป็น

ลี ลี (lulu) เมื่อปริวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน จะต้องแก้เป็น ศรี ศรี เพื่อให้สื่อความหมายได้เข้าใจตรงกัน ในบริบทของภาษาไทยมาตรฐาน

การศึกษาภาษาถิ่นที่เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารโบราณที่เป็นต้นฉบับดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นเอกสารใบลาน ศิลาจารึก หรือสมุดข่อย นอกจากจะได้ความรู้ในการอ่านให้รู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เรื่องราวทางวรรณกรรมแล้ว ยังทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาไทยด้วย Punnotok (1999) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาถิ่นไว้ว่า ภาษาถิ่นนอกจากจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างคนในชาติและยอมรับความหลากหลายของภาษาและวัฒนธรรมอันปรากฏอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างให้ผู้ศึกษาเข้าใจความเป็นมาของภาษา ชำบซึ่งในวัฒนธรรมทางภาษาและเห็นความสำคัญของภาษาถิ่นต่าง ๆ ของไทย ทำให้เข้าใจเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงภาษา ทั้งการกลายเสียงกลายความหมายของคำเป็นแนวทางสันนิษฐานเสียงสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ของภาษาไทยกลางในปัจจุบัน เป็นประโยชน์ในการศึกษาความหมายของคำบางคำที่ไม่มีผู้ใช้ในภาษากลาง ตลอดจนเป็นประโยชน์ในการศึกษาภาษาถิ่นเปรียบเทียบกับแนวภาษาศาสตร์ ประกอบกับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการศึกษาทางภาษาศาสตร์ เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของภาษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น หากนำเอาตัวบทสุ่วญเอกสารใบลานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสานซึ่งเป็นตัวบทต้นดั้งเดิมของภาษาอีสานมาเป็นแบบอย่างในการศึกษา จะทำให้เห็นถึงกลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาจากตัวบทเอกสารใบลานสู่ภาษาไทยมาตรฐานในลักษณะต่าง ๆ ทั้ง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ที่มีลักษณะแตกต่างไปจากเอกสารต้นแบบไปอย่างสิ้นเชิง อันจะทำให้เข้าใจธรรมชาติของภาษาท้องถิ่นอีสานและภาษาไทยมาตรฐานได้ดียิ่งขึ้น โดยใช้ตัวบททางวรรณกรรมที่เป็นเอกสารปฐมภูมิจากตัวบทเอกสารใบลานบทสุ่วญสำนวนอีสานมาเป็นกรณีตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการสืบค้นอีกรูปแบบหนึ่งเพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาถิ่นและภาษาไทยมาตรฐานได้อย่างมีนัยสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสุ่วญสำนวนท้องถิ่นอีสานจากเอกสารใบลาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสุ่วญสำนวนท้องถิ่นอีสาน : เอกสารคัมภีร์ใบลาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และอื่น ๆ อันเป็นความรู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับบทสุ่วญ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 แหล่งข้อมูลหรือกลุ่มเป้าหมาย ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยการสืบค้นเอกสารตัวบทสุ่วญสำนวนอีสานซึ่งเป็นเอกสารใบลานที่บันทึกหรือจารด้วยอักษรธรรมอีสาน ที่กระจายอยู่ตามวัด ต่าง ๆ จำนวน 15 ฉบับ ได้แก่ บทสุ่วญฉบับวัดป่าสักดาราบบ้านท่าม่วง ตำบลเกาะแก้ว อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 4 สำนวน คือ บายศรีพระเจ้า สุตขวัญข้าว สุตขวัญหม่อนี่ สุตขวัญคน, บทสุ่วญฉบับวัดสระไตรนุรักษ์ ตำบลนาเวียง อำเภอรามมูล จังหวัดยโสธร จำนวน 4 ฉบับ คือ สุตขวัญข้าว สุตขวัญคน สุตขวัญควาย สุตขวัญเหือน, บทสุ่วญฉบับวัดป่าพุทธเมตตา ตำบลมหาไชย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 สำนวน คือ บายศรีนาค บายศรีเจ้าหัว สุตขวัญผู้ชาย สุตขวัญหม่อน, บทสุ่วญ

ฉบับวัดบ้านดอนเกลือ ตำบลบึงงาม อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 ส่วน คือ บายศรีนาค
 สูดขวัญคน, บทสวดขวัญฉบับวัดไตรภูมิคณาจารย์ ตำบลหัวโทน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน
 1 ส่วน คือ สูดขวัญเฮือน

ขั้นตอนที่ 3 ปรีวรรตถ่ายถอดเอกสารโบราณกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 ส่วน ที่บันทึกด้วยอักษร
 ธรรมอีสานมาเป็นอักษรไทยปัจจุบันเพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำเสนอวิจัยข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive
 Analysis) โดยชี้ให้เห็นถึงกลวิธีการเปลี่ยนแปลงของภาษาอีสานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสานมาเป็น
 ภาษาไทยปัจจุบัน ตามกรอบโครงสร้างการประกอบคำภาษาไทย ได้แก่ พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษา ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงถึงการนำแนวคิด ทฤษฎี
 การเปลี่ยนแปลงทางภาษามาใช้ศึกษาภาษาเพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่าง
 หลากหลาย

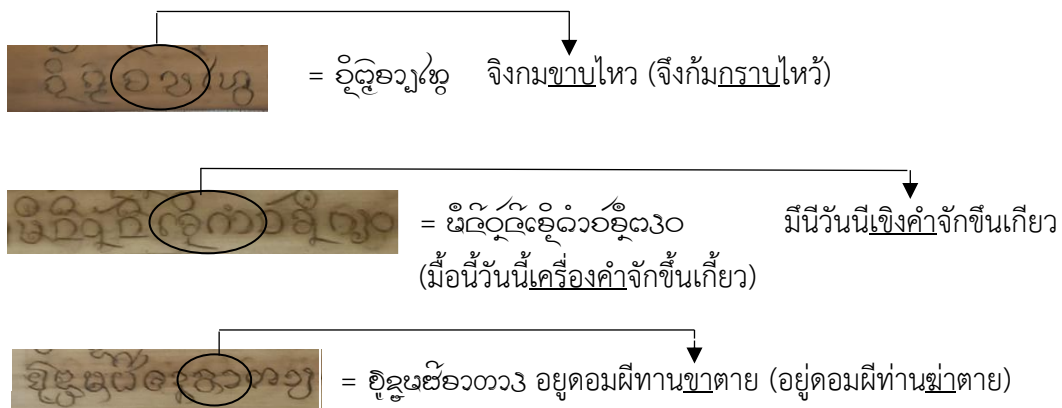
ผลการวิจัย

จากการศึกษาตัวบทสวดขวัญเอกสารโบราณที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสาน และการปรีวรรตเอกสาร
 ดังกล่าวมาเป็นภาษาไทยปัจจุบัน ทำให้เห็นถึงกลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในลักษณะต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

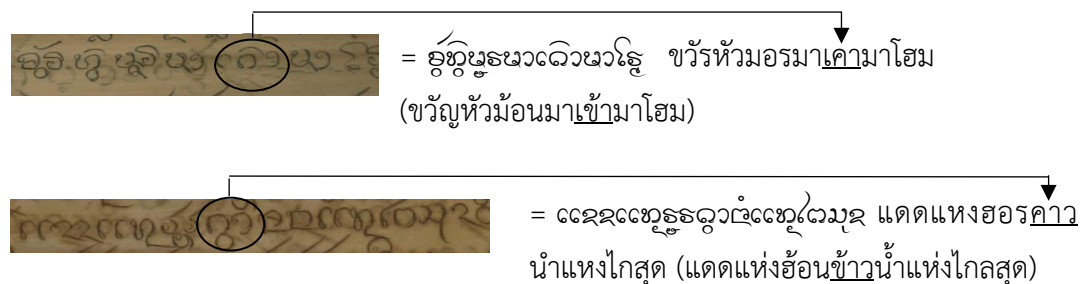
1. การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ ตัวอักษรธรรมอีสานที่ปรากฏ
 ในเอกสารโบราณบทสวดขวัญจำนวนอีสานฉบับต่าง ๆ เมื่อนำไปปรีวรรตเป็นภาษาไทยปัจจุบัน มีกลวิธี
 เปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะให้ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทย ซึ่งสามารถแบ่งการเปลี่ยนรูปพยัญชนะได้ดังต่อไปนี้

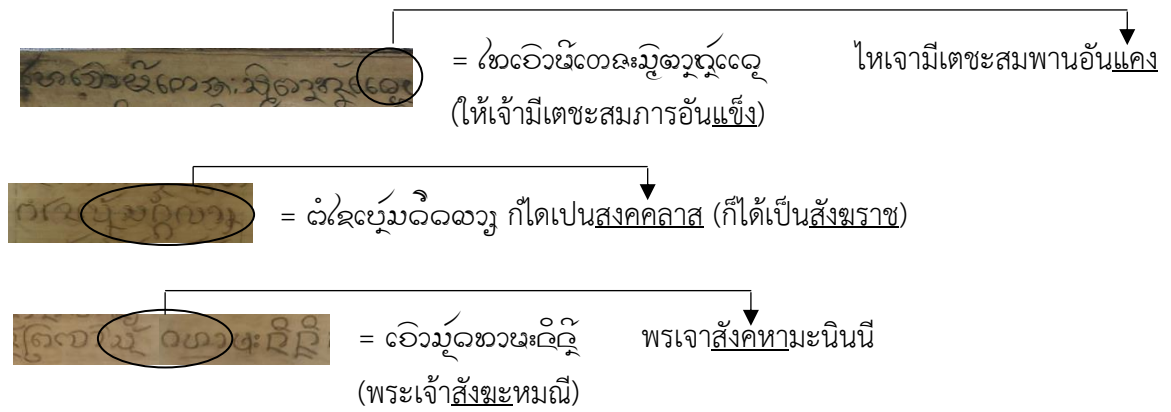
1.1 พยัญชนะต้นเดี่ยว

รูปพยัญชนะ ข ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูป
 เป็นพยัญชนะ ข ตามปกติแล้ว ยังสามารถเปลี่ยนไปเป็นรูปพยัญชนะ ก ค ฌ ได้ ตัวอย่างเช่น

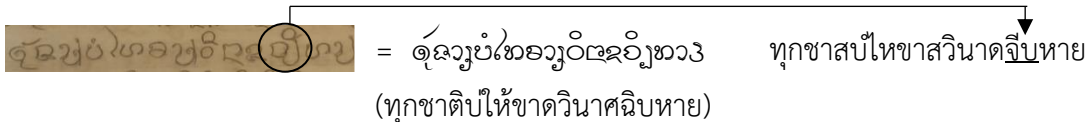
รูปพยัญชนะ ค ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูปเป็น
 พยัญชนะ ค ตามปกติแล้ว สามารถเปลี่ยนเป็น ข ฌ ได้ ตัวอย่างเช่น

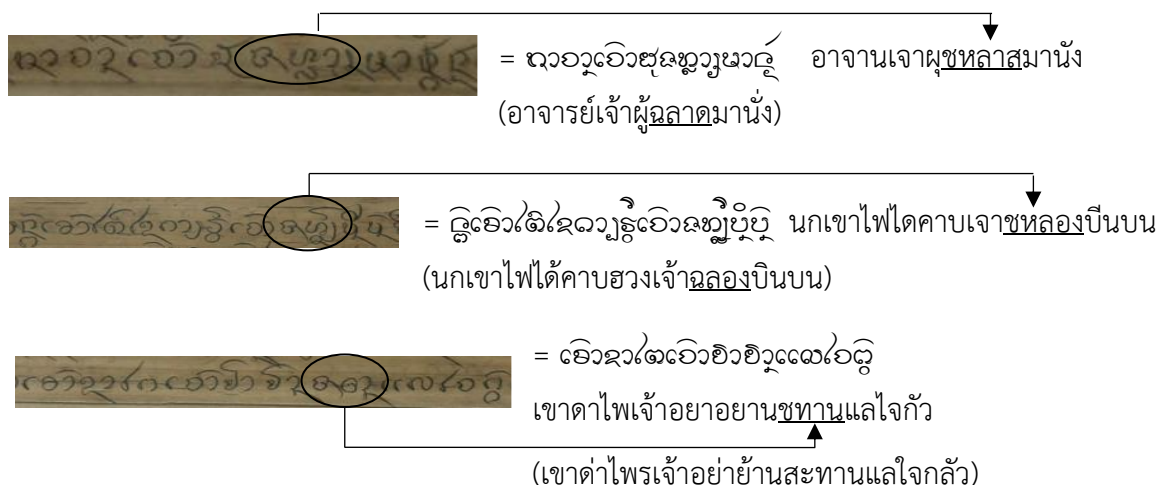

ดังนั้น รูปเสียงพยัญชนะ ข และ ค สามารถใช้แทนกันได้ 3 รูป คือ ข ค ฆ ในการเขียนคำในภาษาไทยปัจจุบัน โดยไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนว่าจะใช้รูปพยัญชนะตัวใด รูปพยัญชนะทั้ง 3 จึงแทนหน่วยเสียงเดียวกันในภาษาถิ่นอีสาน เมื่อปริวรรตมาเป็นภาษาไทยจะต้องใช้ถูกต้องตามหลักการภาษาไทย

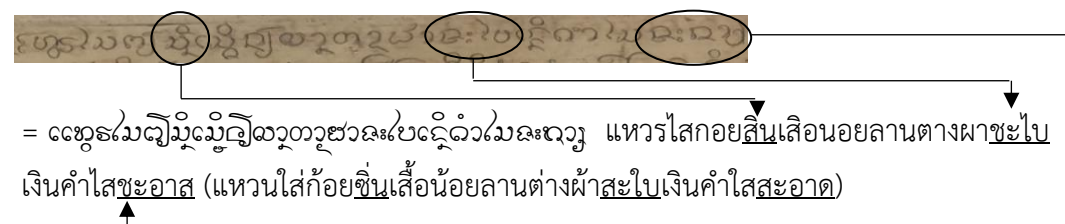
รูปพยัญชนะ จ ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูปเป็นพยัญชนะ จ ตามปกติแล้ว สามารถเปลี่ยนเป็นรูปพยัญชนะ ฉ ได้ ตัวอย่างเช่น

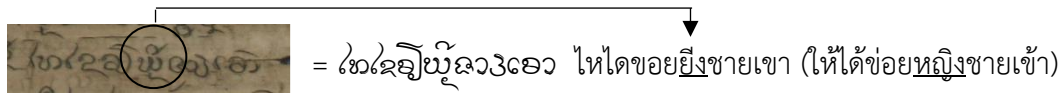
รูปพยัญชนะ ช หรือ ซ ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูปเป็นพยัญชนะ ช หรือ ซ ตามปกติแล้ว สามารถเปลี่ยนเป็น ฉ ส ได้ ตัวอย่างเช่น

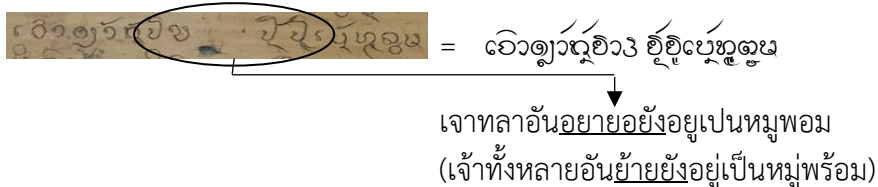
หมายเหตุ รูปพยัญชนะ ช และ ส สามารถใช้แทนกันได้ กล่าวคือ พยัญชนะ ช เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ส หรือพยัญชนะ ส เปลี่ยนเป็น ช ในการเขียนคำในภาษาไทยปัจจุบัน เช่น

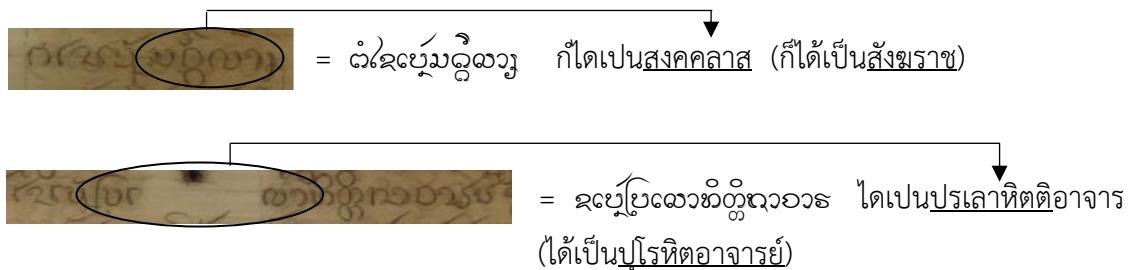
[illegible]

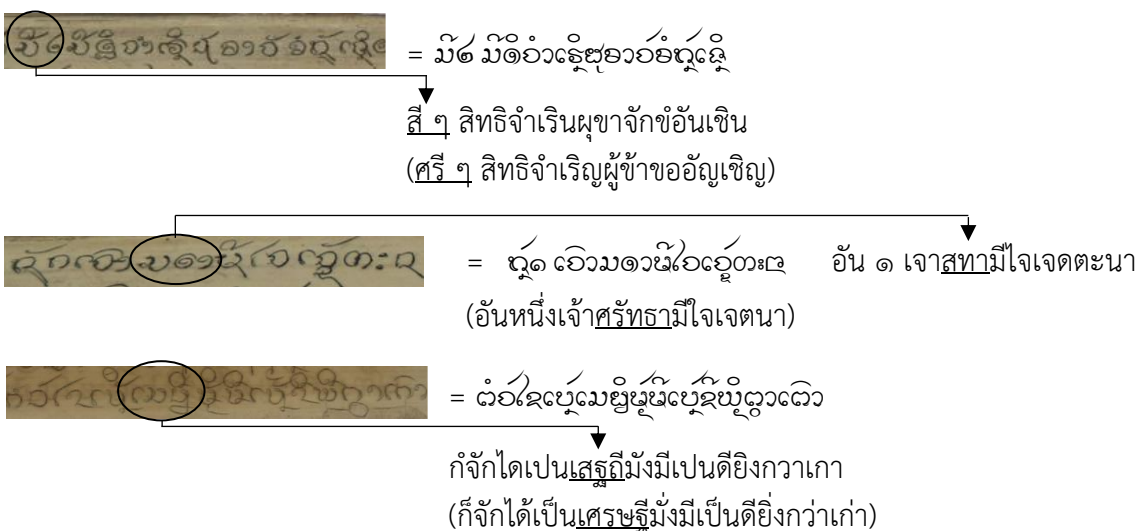
อย่างไรก็ตามรูปพยัญชนะ ย สามารถใช้รูปพยัญชนะ อย (?) ได้ แต่เมื่อเทียบกับคำในไทยจะต้องเขียนให้ถูกต้องตามรูปของอักษรวิธภาษาไทย เช่น

รูปพยัญชนะ ล ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูปเป็นพยัญชนะ ล ตามปกติแล้ว สามารถเปลี่ยนเป็นรูปพยัญชนะ ร ได้ ตัวอย่างเช่น

รูปพยัญชนะ ส ในอักษรธรรมอีสาน เมื่อเทียบกับคำในภาษาไทยปัจจุบัน นอกจากมีรูปเป็นพยัญชนะ ส ตามปกติแล้ว สามารถเปลี่ยนเป็นรูปพยัญชนะ ซ ศ ได้ ตัวอย่างเช่น

1.2 พยัญชนะควบกล้ำ

พยัญชนะควบกล้ำ คือ พยัญชนะสองตัวที่เขียนเรียงกันใช้สระเดียวกัน อยู่ในตำแหน่งต้นพยางค์ จะอ่านควบเป็นพยางค์เดียวกัน พยัญชนะควบกล้ำ ประกอบด้วย ร ล ว จากศึกษาเอกสารโบราณพบว่า การใช้พยัญชนะควบกล้ำในอักษรธรรมอีสานมี 2 รูป คือ ร และ ล โดยมีวิธีใช้แตกต่างไปจากการเขียนคำในภาษาไทยในลักษณะต่าง ๆ บางคำเขียนควบกล้ำ บางคำเขียนไม่ควบกล้ำ ดังปรากฏตัวอย่าง

 = ขวัญใจชาวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าปงพระยา
(บางพองปรางค์เป็นพระยา)

 = ពេញនេះនេះបែបបង្អស់ ១៤ ឡើងវិញនូវនិមិត្ត
 បោះចេញទៅបោះបង្អស់ ១៤ ឡើងវិញនូវនិមិត្ត
 (បោះចេញទៅបោះបង្អស់ ១៤ ឡើងវិញនូវនិមិត្ត)

 = ฉื่อขุขุดฉดฺดฺ นองไหลหลังขพังพอม
(นองไหลหลังสะพรั่งพ้อม)

 = อุณฺหะ ๑ ขุนธิคุณใด   ขึ้นแจว ๆ หลงฝูงกางไฟ
(ขึ้นแจ้ว ๆ หลงฝูงกลางไพร)

 = ဝုဠိဝဂ္ဂသ္မိဘဝ တံတကကသလီၤပာယ (တံတကကသလီၤပာယ)

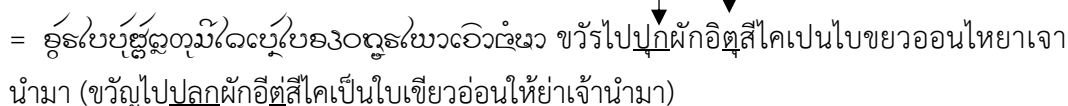
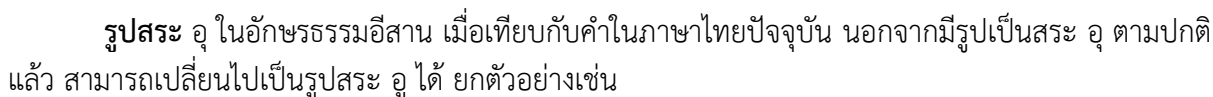
[illegible]

 = ឃ្លាតទី១៣៨៨ ឃ្លាតទី១៣៨៨ សំគាល់ឃ្លាតទី១៣៨៨ (សំគាល់ឃ្លាតទី១៣៨៨)

 = มิดตฺวอ๑ตฺถตฺวา๓หวาเตตตว
สิทธิทานวันอังคานอวยหนาแกกา
(สิทธิการวันอังคารอ่วยหน้าแก้กล้า)

= ขวัญใจวัยรุ่นหญิงเรณูรัตน์ หอมมัน**เขา**หิรั้นอ้อมเหินเฮาสอดอินพรม
 (หอมมันข้าวหมก(ขมิ้น) ขึ้นอ้อมเหนือเฮ้าส์ฮอตอินทร์พรหม)

เจ้าจึงบอกให้เมตตาลงมาเกิดในสวรูปุทธยานตามปณานว่าไว้
(เจ้าจึงบอกให้เมตตาลงมาเกิดในสวนพุทธยานตามปณานว่าไว้)

= อุดฉิฉะฉะฉะฉะฉะฉะฉะฉะฉะ ฉวีรทองน้อยแลแอกมกั้ให้มาสา
(ขวัญทำ่องน้อยแลแอกมกั้ให้มาสา)

ในอักษรธรรมอีสานจะไม่มีรูปวรรณยุกต์ ผู้อ่านจะต้องออกเสียงวรรณยุกต์เองโดยการพิจารณาจากบริบทรอบข้างของคำเพื่อสื่อความหมายได้ถูกต้อง เมื่อถ่ายถอดมาเป็นภาษาไทยปัจจุบันจะต้องประกอบวรรณยุกต์ให้ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทยเป็นสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสวดวิญญูสำนวนท้องถิ่นอีสาน : เอกสารคัมภีร์โบราณ ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังแสดงรูปภาพ

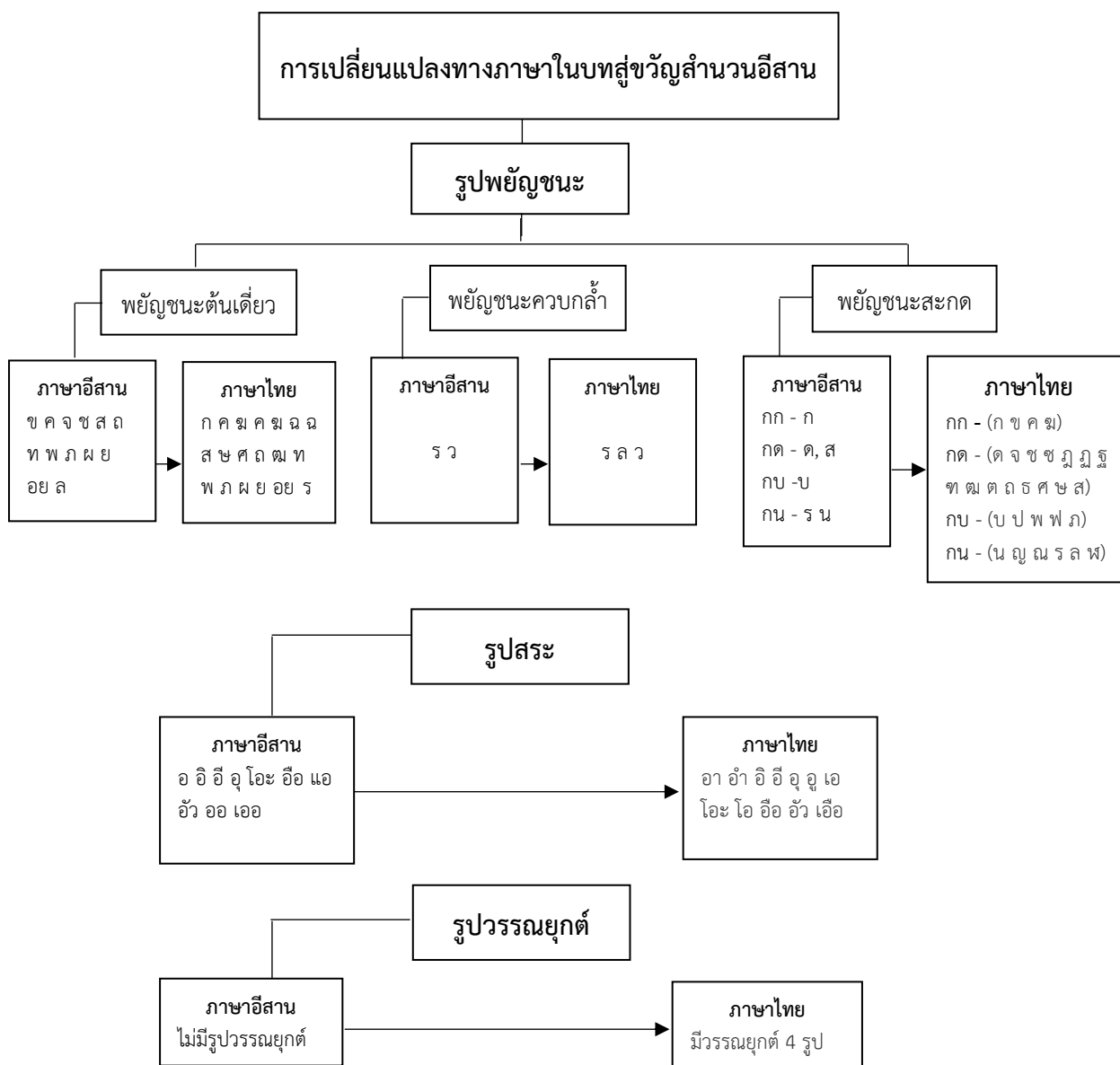

Figure 1: The New Body of Knowledge

1. ตารางรูปพยัญชนะในภาษาถิ่นอีสานกับภาษาไทยมาตรฐาน ที่มีรูปพยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะควบกล้ำ และพยัญชนะสะกดไม่เท่ากัน
2. ตารางรูปสระในภาษาถิ่นอีสานมีการเปลี่ยนแปลงรูปสระต่างไปจากภาษาไทย
3. ตารางรูปวรรณยุกต์ภาษาถิ่นอีสานไม่มีรูปวรรณยุกต์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ภาษาถิ่นอีสานที่ปรากฏในบทส่ข่วญเอกสารใบลานที่บันทึกด้วยอักษรธรรมอีสานนั้น หากนำโครงสร้างการประกอบคำในภาษาไทย คือ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ มาเป็นกรอบในการอธิบายความแตกต่างกันระหว่างภาษาที่ปรากฏเอกสารใบลานและภาษาไทยปัจจุบัน ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่มีการกำหนดรูปพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ให้สอดคล้องกับภาษาไทยปัจจุบันนั่นเอง ทั้งนี้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษานั้น จำเป็นจะต้องศึกษาตัวบททางวรรณกรรมที่เป็นเอกสารดั้งเดิมหรือการเก็บข้อมูลภาคสนามมาเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษา ซึ่งมีความสำคัญต่อนักภาษาศาสตร์ สอดคล้องกับแนวคิด/ทฤษฎี/งานวิจัยของ Kanittannan (1983) ได้ศึกษา “ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ : วัฒนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ” ได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษา ซึ่งสรุปได้ว่า ภาษามีการเปลี่ยนแปลงในหลายลักษณะ คือ เปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำศัพท์ และความหมาย สอดคล้องกับ Chamniroksan (1983) ได้เสนอการเปลี่ยนแปลงของภาษา คือ การเปลี่ยนแปลงด้านศัพท์ ไวยากรณ์ และความหมาย นอกจากนี้ Thanwarachon (2005) ได้ชี้ให้เห็นถึงวิวัฒนาการของภาษาไทย สรุปได้ว่า ภาษามีการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ได้แก่ เสียง คำ ความหมาย สำนวน และไวยากรณ์ ขณะที่ Punnotok (2010) ได้เสนอเปลี่ยนแปลงทางภาษาไว้ 3 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงภายใน การเปลี่ยนแปลงภายนอก และการเปลี่ยนแปลงด้านตัวอักษร นอกจากนั้นแล้ว Kemkon, and Chaimano (2020) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคำศัพท์โบราณจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2493 - ปี พ.ศ. 2554” มุ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง คำ และความหมาย จากตัวบทเอกสารพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2493 - ปี พ.ศ. 2554 เช่นเดียวกับ Ampala (2022) ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำว่า “กิน” จากโมโนทัศน์ “การกินเป็นชีวิต” ในภาษาไทย” มุ่งเน้นศึกษาความหมายคำว่า “กิน” ที่ปรากฏในนวนิยายไทยที่เขียนและตีพิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2447-2562

สรุป

จากการศึกษาตัวบทเอกสารใบลานบทส่ข่วญสำนวนทองถิ่นอีสาน ทำให้ทราบถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษา ที่มีการเปลี่ยนรูปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ พบการเปลี่ยนแปลงรูปพยัญชนะ กล่าวคือ รูปพยัญชนะเดียว การเขียนคำในอักษรถิ่นอีสาน เมื่อเปรียบเทียบกับรูปพยัญชนะในภาษาไทย มีการเปลี่ยนรูปพยัญชนะเดียวในลักษณะต่าง ๆ จำนวน 13 รูป ได้แก่ พยัญชนะ ข เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ก ค ฆ, พยัญชนะ ค เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ข ฌ, พยัญชนะ จ เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ฉ, พยัญชนะ ช เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ซ ฉ ส, พยัญชนะ ส เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ซ ษ ศ, พยัญชนะ ถ เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ฒ ท, พยัญชนะ ท เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ถ, พยัญชนะ พ เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ภ ฝ, พยัญชนะ ภ ฝ เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ พ, พยัญชนะ ย เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ญ อย, พยัญชนะ อย เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ย, และพยัญชนะ ล เปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ร

รูปพยัญชนะควบกล้ำ ในอักษรธรรมอีสานมีพยัญชนะควบกล้ำที่ไม่แน่นอน จะใช้รูปคำควบกล้ำหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับผู้เขียนวรรณกรรม ซึ่งคำควบกล้ำที่ปรากฏในอักษรธรรมอีสานนั้นมี 2 รูป คือ พยัญชนะควบกล้ำ ร และ ว ส่วนรูปพยัญชนะควบกล้ำ ล จะไม่มีในเอกสารใบลานบทส่ข่วญอีสานที่ศึกษา หากเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยต้องใช้ให้ถูกต้องตามการเขียนคำภาษาไทย **รูปพยัญชนะสะกด** กลวิธีการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะสะกดในอักษรธรรมอีสานมาเป็นภาษาไทยปัจจุบันในมาตราตัวสะกดแม่ กก แม่ กต แม่ กบ และแม่ กน

2. การเปลี่ยนแปลงรูปสระ ในอักษรธรรมอีสานมีการใช้สระเสียงสั้นกับสระเสียงยาวปะปนกันอยู่ หากเทียบกับการใช้สระในภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงรูปสระในลักษณะต่าง ๆ จำนวน 10 รูป ได้แก่ สระ อะ เปลี่ยนเป็นสระ อา อำ, สระ อิ เปลี่ยนเป็นสระ อี เอ, สระ อี เปลี่ยนเป็นสระ อิ, สระ อุ เปลี่ยนเป็นสระ อู โอะ โอ, สระ โอะ เปลี่ยนเป็นสระ อุ, สระ อือ เปลี่ยนเป็นสระ อุ, สระ แอ เปลี่ยนเป็นสระ เอ, อั เปลี่ยนเป็นสระ โอะ, สระ ออ เปลี่ยนเป็นสระ อัว, และสระ เออ เปลี่ยนไปเป็น สระ อือ และ สระ เอือ

3. การเปลี่ยนแปลงรูปวรรณยุกต์ ในอักษรธรรมอีสานจะไม่มีรูปวรรณยุกต์ เมื่อปริวรรตถ่ายถอดมาเป็นภาษาไทยปัจจุบันต้องประกอบวรรณยุกต์ตามบริบทของคำให้ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ภาษาคือวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ ควรปลูกจิตสำนึกให้กับเยาวชนได้อนุรักษมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนผ่านการศึกษาเอกสารโบราณที่บันทึกด้วยอักษรถิ่นอีสานให้มากขึ้น

1.2 การทำความเข้าใจในภาษาถิ่นและภาษาไทยทำให้เห็นพัฒนาการของภาษาไทยได้ในรูปแบบหนึ่ง จึงควรให้ความสำคัญของการศึกษาภาษาถิ่นควบคู่ไปกับภาษาไทย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนคนไทยได้มีความรู้ภายใต้กรอบภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน

1.3 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษาด้วยการหยิบยกเอาตัวบทเอกสารโบราณที่บันทึกด้วยอักษรถิ่นอีสานมาเป็นกรณีศึกษาจัดเป็นหลักฐานข้อมูลปฐมภูมิที่มีความสำคัญต่อแวดวงวิชาการอย่างหนึ่ง ควรมีการศึกษาเอกสารโบราณฉบับอื่น ๆ เพิ่มเติม

1.4 การศึกษากลวิธีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาในบทสวดวิญญูสาณวนอีสานควรนำเอาตัวบทสวดวิญญูสาณวนอีสานที่เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มด้วยภาษาไทยมาตรฐานมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาตัวบทวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเรื่องอื่น ๆ มาเป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษา

2.2 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจากการเปรียบเทียบวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานกับวรรณกรรมท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในยุคสมัยเดียวกันเพื่อหาความแตกต่างด้านการใช้ภาษา

References

- Ampala, P. (2022). A Semantics Change of [Kin] from the Concept of 'Eating Is Life' in Thai Language. *Payap University Journal*, 32(1), 19-35.
- Buathum, S. (2015). *Soo Kwan Chants between Laos and Isan: Literary Structures and Functions*. (Doctoral Dissertation). Naresuan University. Phitsanulok.
- Chamniroksan, D. (1983). *Historical Linguistics and Comparative Tai Languages*. Bangkok: Project to Publish Academic Works of Faculty Members of the Thai Language Department.
- Kanittannan, W. (1983). *Historical Linguistics: Evolution of the Thai and English Languages*. Bangkok: Thammasat University Press.

- Kemkan, W., & Chaimano, K. (2020). The Analysis of Changes in the Ancient Vocabularies from the Royal Institute Dictionary from Year 1950 to Year 2011 (B.E. 2493 to B.E. 2554). *Academic MCU Buriram Journal*, 5(1), 163-176.
- Moolma, C. (2011). *Conserving, Perpetuating and Developing the Tradition of Bai Si Sut Khwan for Enhancing the Strength of Isan Community*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Phippayamat, P. (2008). *The Art in Composing Soul-Calling Verses of Mo Sut Chamnian Panthawee*. (Master's Thesis). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Punnotok, T. (2010). *Evolution of the Thai Language and Thai Letters*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Punnotok, T. (2010). *Thai Dialects*. (7th ed.). Bangkok: Ramkhamhaeng University Press.
- Thanwarachon, R. (2005). *Evolution of the Thai Language*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Thongruang, B. (1993). *Soul-Calling Verses in Isan Literature*. (Master's Thesis). Srinakharinwirot University. Mahasarakham.